

-ARAŞTIRMA MAKALESİ-

KAMU TERCİHİ PERSPEKTİFİNDEN TÜRKİYE’DE PARTİ ENFLASYONU ve İTTİFAKÇILIK*

2023 Seçimleri: Seçim Fırsatçılığı ve Menfaatçilik
(Tabela Partileri, Küskünlerin Partileri, Merhum Siyasetçilerin Politik Mirası Üzerinden Menfaat Kollayan Partiler ve Diğerleri)

Coşkun Can AKTAN¹

Prof. Dr.

Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

E-mail: ccan.aktan@deu.edu.tr

ORCID ID: 0000-0003-4294-2314

Öz

2017 yılında yürürlüğe giren Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ve 2023 seçimleri Türk siyasetinde iki önemli değişikliği gündeme getirmiştir: İttifak siyaseti ve parti enflasyonu. Bu çalışmada kamu tercihi perspektifinden parti enflasyonu ve ittifakçılık olgusunun ve uygulamasının bir eleştirisi yapılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Siyasi Parti Enflasyonu, İttifak, İttifakçılık

Alan Tanımı: Siyaset Bilimi, Kamu Tercihi

* Bu çalışmada bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur.

¹ **Sorumlu Yazar:** ccan.aktan@deu.edu.tr

Atf (APA): Aktan, C. C. (2023), Kamu Tercihi Perspektifinden Türkiye’de Parti Enflasyonu ve İttifakçılık - 2023 Seçimleri: Seçim Fırsatçılığı ve Menfaatçilik (Tabela Partileri, Küskünlerin Partileri, Merhum Siyasetçilerin Politik Mirası Üzerinden Menfaat Kollayan Partiler ve Diğerleri), Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, 15 (1): 73-97., <https://doi.org/10.53881/10.53881/hiad.1310406>

Lisans: Bu makalenin kullanım izni Creative Commons Attribution-NoCommercial-NoDerivs 3.0 Unported (CC BY-NC-ND3.0) lisansı aracılığıyla bedelsiz sunulmaktadır.

POLITICAL PARTY INFLATION AND ALLIANCE POLITICS IN TURKEY FROM PUBLIC CHOICE PERSPECTIVE

Abstract

The Presidential government system that came into effect in 2017 and the 2023 elections brought two important changes in Turkish politics: Alliance politics and party inflation. In this study, this new phenomenon and practice of party inflation and alliance politics will be analyzed from the perspective of public choice.

Key Words: *Political Party Inflation, Alliance Politics, Log-rolling*

JEL Codes: *D7, D72*

İGİRİŞ

İsimleri şahane! Demokrasi, Cumhuriyet, Özgürlük, Hürriyet, Adalet, Eşitlik, Barış, Kalkınma... Parti isimlerinde bulunan tüm bu kelimeler evrensel düzeyde insanoğlunun ulaşmak istediği idealleri açıklıyor. Bu isimlere baktığımızda bir ideal uğruna kurulmuş siyasi partilerimiz olduğunu düşünüyoruz. İyi, Güzel, Doğru, Gelecek, Atılım, Güven, Aydınlık gibi isimleri olan siyasi partiler de bulunuyor. Belki biraz tuhafa kaçan isimler de var: Dayatmasız Yaşam, Cesur Düşünce, Al Sancak, Tuğra, Osmanlı ve saire...

Kimlikleri ve ideolojileri ise mütenevvi: sağcılık, solculuk, aşırı sağcılık, aşırı solculuk, milliyetçilik, ülkücülük, Türkçülük, Turancılık, Osmanlıcılık, Türk-İslam sentezciliği, muhafazakârlık, dindarlık, İslamcılık, ümmetçilik, Atatürkçülük, ulusalcılık, sosyalistlik, komünistlik, feministçilik, aşı karşıtılığı, göçmen karşıtlığı ve saire...

Sayıları ise mebzul... Hali hazırda 120 dolayında siyasi parti faal durumda... Bunların önemli bir kısmı miktar-ı mebzul... Çoğunluğu küçük, cılız ve ehemmiyetsiz tabela partileri... Bir kısmı merhum siyasetçilerin mirası üzerinden menfaat kollayan nepotik partiler... Diğer bir kısmı ise bir şekilde daha önceki partilerinden dışlanmış, ayrılmış ya da ihraç edilmiş siyasetçilerin kurduğu partiler...

Gelelim işin en ilginç ve canalıcı noktasına... Parti enflasyonu... 1983-2016 tarihleri arasında kurulan siyasi parti sayısı 65. Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin uygulanmaya başlandığı 2017 yılından günümüze değin kurulan siyasi parti sayısı ise 56. Özetle, 33 yılda kurulan parti sayısı ile son 6 yılda kurulan parti sayısı neredeyse birbirine eşit... İşte bütün kilit mesele de burada gizli!

Bu kadar siyasi parti kurulmasının gayesi ne? 2017 yılından sonra parti sayısındaki anormal artışın bir açıklamasının olması gerekmiyor mu?

Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin uygulanmaya başlandığı 2017 yılından sonraki yıllarda parti sayısındaki artışın tek bir gayesi var: İttifakçılık ve menfaatçilik... Aslında pek çoğu oy potansiyeli olmayan, siyasi teşkilatı bulunmayan tabela partileri... Partinin başındaki kurucu başkan ve etrafındaki yakın çevreden oluşan az sayıdaki kurucu üyeler dışında partinin gerisinde bir şey yok!..² Binası yok, araç-gereci yok, parası yok!.. Hatta tek bir üyesi bile bulunmayan birçok ehemmiyetsiz tabela partileri dışında özellikle yaşayan ya da vefat etmiş parti kurucusunun tanınırlığı ve popüleritesi üzerinden kendilerini palazlayarak iri ve güçlü göstermeye çalışan küçük partiler de bulunuyor. Bunların bir kısmı bir zamanlar Türk siyasetinde belirli bir oy oranına sahip olan siyasi partilerdir.³ Diğer bir kısmı bir zamanlar Türk siyasetinde yeri olan merhum siyasetçinin karizması ve ismi üzerinden yeniden diriltilmeye ya da yaşatılmaya çalışılan siyasi partilerdir.⁴ Diğer bir kısmı ise küskün tanınmış siyasetçilerin kurduğu partilerdir.⁵

Eskiden kurulmuş, fakat daha sonra gözden düşmüş ya da siyasetten silinmiş ve hali hazırda tabela partisi hüviyetindeki siyasi partiler ile yeni kurulan küçük siyasi partilerin neredeyse tamamı kendilerini görsel açıdan şık, güzel ya da yakışıklı, konuşması düzgün parti sözcüleri tarafından pazarlamaya çalışıyorlar.

² Yargıtay'ın web sayfasında yeralan bilgilere göre üye sayısı sıfır ya da sıfıra yakın sayıda olan siyasi partiler olması hayli ilginç. Bunlar arasında şu partiler bulunuyor: Adalet ve Özgürlük Partisi, Dayatmasız Yaşam Partisi, Liberal Parti, Devlet Partisi, Milli Parti, Kuvayı Milliye Partisi, Şahlanış Partisi, Yükseliş Partisi, Uyanış Partisi, Yeniden Diriliş Partisi, Türkiye Gençlik Partisi, Vatan Severler Partisi, Sevgi ve Saygı Partisi, Türkiye Yaşam Partisi, Türkiye'm Partisi, Yeni Yol Partisi.

³ Demokrat Parti, Demokratik Sol Partisi, Anavatan Partisi bunlar arasında sayılabilir.

⁴ Saadet Partisi ve Yeniden Refah Partisi.

⁵ Gelecek Partisi, Demokrasi ve Atılım Partisi, Memleket Partisi, Zafer Partisi "küskünler partileri"nin başlıcalarıdır.

Cumhur ittifakını destekleyen medya kanalları sadece destekledikleri parti mensuplarını ağırlıyorlar. Millet ittifakını ve diğer muhalif ittifakları destekleyen az sayıdaki televizyon kanalı ise cumhur ittifakını ve mevcut hükümeti eleştirecek kişileri programlarına davet ediyorlar. Çok ilginç gözlemler yapmak da mümkün. Örneğin, cumhur ittifakına dâhil televizyon kanalları küçük ve cılız tabela partilerinin genel başkanlarını ve retorik sanatını çok iyi icra edebilen seçilmiş sözcülerini sıklıkla programa davet ederek bunların cumhur ittifakını destekledikleri mesajını vermeye çalışıyor. Oysa hiçbir şekilde yüzde 1'in üzerinde bir oy alamayacak olan bu ehemmiyetsiz parti başkan ve sözcülerinin davet edilmesi tamamen algı yönetimi ile alakalı. Özetle, bir anlamda medya içinde de kesin ayrışma ve hatta ittifak oluşmuş durumda. Haber kanallarının istisnasız tamamı aşırı bir partizan dil kullanıyorlar ve tamamen taraflı yayın yapıyorlar.

Tüm bu siyasi partilerin tek gayeleri bir siyasi ittifaka dâhil olmaya çalışarak meclise girmek... Pek çoğunun bir kitle partisi, dava partisi olma gayeleri yok!.. Aslında siyasi bir iddiaları da sözkonusu değil! Tek, ama tek gayeleri parti başkanı ve onun etrafındaki birkaç siyasetçinin parlamentoya girmesi!... Bu ifadelerimizin sadece küçük-cılız-ehemmiyetsiz tabela partileri için geçerli olduğunu tekrar belirtmekte yarar görüyoruz.

II. İTTİFAK SİYASETİ

2017 yılında yürürlüğe giren Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ve önümüzdeki 2023 seçimleri Türk siyasetinde iki önemli değişikliği gündeme getirmiştir: İttifak siyaseti ve parti enflasyonu.

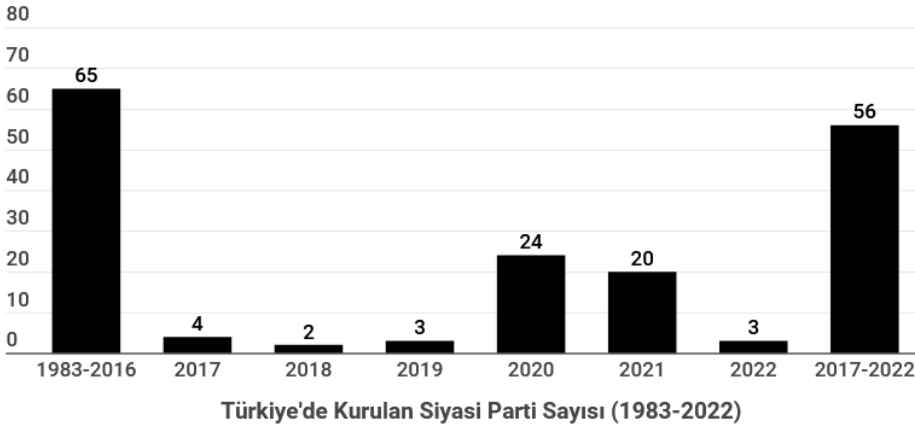
Yeni cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde devlet ve hükümet başkanı olarak görev yapacak cumhurbaşkanı adayının seçilebilmesi için geçerli oyların salt çoğunluğunu alması (en az yüzde 50 oran+1 oy) gerekmektedir. Eğer hiçbir aday salt çoğunluğu sağlayamazsa, ilk turda en çok oy alan iki aday arasında ikinci tur yapılır ve ardından salt çoğunluğu alan aday seçilir. Siyasal sistemimizde bu değişim neticesinde partili siyaset bir anlamda ittifak siyasetine dönüşmüş ve partiler arasında ittifakı adeta zorunlu hale getirmiştir. Bu gelişme neticesinde Cumhur İttifakı ve Millet İttifakı adı verilen iki ayrı ittifak Türkiye siyasetinde yerini almıştır.

İttifak siyasetinde seçimi kazanmak 50+1 oranına bağlanmış olduğundan büyük partiler küçük partilerin desteğine muhtaç durumdadırlar. Bir başka ifadeyle oy potansiyeli fevkalade düşük olan tabela partilerinin desteği iktidarı kazanma açısından bir öneme sahip olmuştur. Bu realitenin farkında olan bir kısım siyasetçiler 2023 seçimlerine yatırım yaparak 2017 yılından itibaren siyasi parti kurma çalışmalarını hızlandırmışlardır. İktidar partisi ve diğer siyasi partiler daha da güçlü görünmek için küçük partileri kendilerine dâhil etme yarışına girmişlerdir. İktidar partisinin ve diğer muhalefet partilerinin tabela partileri ile ittifak kurma istekleri siyasi parti enflasyonunu hızlandırmıştır.

III. İTTİFAK SİYASETİ ve PARTİ SAYISINDAKİ ANORMAL ARTIŞ: PARTİ ENFLASYONU

T.C. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın web sayfasında yeralan verilere göre ülkemizde halen faal durumda olan toplam siyasi parti sayısı 121' dir. 1983-2016 tarihleri arasında yani toplam 33 yıl içerisinde kurulan siyasi parti sayısı 65' dir. Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin uygulanmaya başladığı 2017 yılından günümüze değin kurulan siyasi parti sayısı ise 56'dır. (bkz Grafik ve Tablolar)

Grafik-1: Türkiye'de Kurulan Siyasi Parti Sayısı (1983-2022)

Türkiye 2020 yılı başlarından itibaren çok yoğun olarak 2023 seçimlerini konuşmaktadır. Başta devlet ve hükümet başkanı olarak görev yapan cumhurbaşkanının 2023 seçimlerinde tekrar görevde kalma isteği sözkonusu seçimi Türkiye gündeminin başköşesine taşımıştır. Muhalefet partileri ise

geçtiğimiz 20 yıldan bu yana iktidarda bulunan siyasi partinin ülkeye büyük zararlar verdiğini ve tahribatın giderek büyüdüğünü ifade ederek 2023 seçiminin çok kritik ve hayati önem haiz olduğunu dile getirmektedirler. Deyim yerindeyse 2023 seçimleri şimdiden bir “*meydan muharebesi*” ne dönüşmüş durumdadır. 2023 seçimlerini bu açıdan bir “*seçim muharebesi*” olarak adlandırmayı uygun görüyorum.

2023 seçim muharebesine yönelik çalışmalar özellikle 2020 yılından bu yana hız kazanmış ve bu durum Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne girmek isteyen siyasetçilerin iştahını kabartmıştır. Nitekim verilerin çok açık olarak ortaya koyduğu üzere 2020 yılında toplam 24, 2021 yılında ise toplam 20 yeni siyasi parti kurulmuştur. Bu rakamlar oldukça çarpıcıdır. Önceki açıklamalarımızda belirttiğimiz üzere yeni parti kurma trendinin ortaya çıkmasının tek gayesi bir büyük ittifaka yanaşmak ve o ittifak içerisinde yer alarak ya da en azından dışarıdan destekleyerek meclise giriş yapma şansını elde etmektir. Siyasi parti kuranların ekseriyetinin gayesi tek kişi de olsa parlamentoda görev yapabilme imkânına kavuşabilme arzusudur.

Tablo-1: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin Uygulanmaya Başladığı Tarihten Günümüze Değın Kurulan Siyasi Partiler (2017-2022)

2017 (Toplam 4 Parti)	
Parti Adı	Kuruluş Tarihi
Güven Adalet ve Aydınlik Partisi	03.10.2017
İyi Parti	25.10.2017
Türkiye İşçi Partisi	07.11.2017
Ötüken Birliğı Partisi	20.12.2017

2018 (Toplam 2 Parti)	
Parti Adı	Kuruluş Tarihi
Adalet Birlik Partisi	06.06.2018
Yeniden Refah Partisi	23.11.2018

2019 (Toplam 3 Parti)	
Parti Adı	Kuruluş Tarihi
Ülkem Partisi	09.05.2019
Türk ve Dünya Birliğı Partisi	12.09.2019
Gelecek Partisi	12.12.2019

2020 (Toplam 24 Parti)	
Parti Adı	Kuruluş Tarihi
Anadolu Birliği Partisi	02.01.2020
Aydınlık Geleceğin Partisi	10.02.2020
Merkez Ana Partisi	10.02.2020
Barış ve Eşitlik Partisi	10.02.2020
Güç Birliği Partisi	24.02.2020
Demokrasi Ve Atılım Partisi	09.03.2020
Toplumsal Özgürlük Partisi	09.03.2020
Yeniden Birlik Partisi	31.03.2020
Yeni Yol Partisi	04.05.2020
Değişim Ve Demokrasi Partisi	03.06.2020
Yenilik Partisi	20.07.2020
Cumhuriyet Ve İstiklal Partisi	10.08.2020
Güzel Parti	10.08.2020
Doğru Parti	26.08.2020
Büyük Türkiye Partisi	16.09.2020
Milli Parti	27.10.2020
Devlet Partisi	12.11.2020
Milliyetçi Cumhuriyet Partisi	12.11.2020
Devrim Hareketi	18.11.2020
Uyanış Partisi	04.12.2020
Türkiye Değişim Partisi	17.12.2020
Vatan ve Hürriyet Partisi	24.12.2020
Türkiye İttifakı Partisi	24.12.2020
Türkiye Yaşam Partisi	24.12.2020

2021 (Toplam 20 Parti)	
Parti Adı	Kuruluş Tarihi
Gelişim Ve Demokrasi Partisi	08.02.2021
Sevgi Ve Saygı Partisi	23.03.2021
Doğuş Partisi	05.04.2021
Cumhuriyet Ve Adalet Partisi	15.04.2021
Memleket Partisi	17.05.2021
Yeniden Diriliş Partisi	08.06.2021
Tuğra Partisi	28.06.2021

Aydınlık Demokrasi Partisi	03.08.2021
Zafer Partisi	26.08.2021
Bağımsızlık Partisi	07.09.2021
Liberal Parti	08.09.2021
Milli Birlik ve Gelişim Partisi	14.09.2021
Adaletin Aydınlığı Partisi	19.09.2021
Vatanseverler Partisi	20.09.2021
Al Sancak Partisi	30.09.2021
Yükseliş Partisi	21.10.2021
Türkiye Gençlik Partisi	03.11.2021
Dayatmasız Yaşam Partisi	17.11.2021
Adalet Ve Özgürlük Partisi	18.11.2021
Milli Yol Partisi	14.12.2021

2022 (Toplam 3 Parti)	
Parti Adı	Kuruluş Tarihi
Şahlanış Partisi	10.01.2022
Türkiye'nin Sesi Altınçağ Partisi	31.03.2022
Adalet Ve Demokrasi Partisi	05.05.2022

Kaynak: T.C. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı Faaliyette Olan Siyasi Partiler
<https://www.yargitaycb.gov.tr/kategori/108/faaliyette-olan-siyasi-partiler>

IV. PARTİ ENFLASYONU: YENİ SİYASİ PARTİLERİ KURANLAR KİMLER ve NEYİ AMAÇLIYORLAR?

Parti enflasyonu konusunda iki kilit sorunun cevabını vermeliyiz:

1.Soru: Siyasi parti kurma neden cazip hale gelmiştir ve parti kurmanın gerisinde yatan ana sebep nedir?

Bu ilk sorunun cevabını esasen yukarıda vermiş bulunuyoruz. İlk sorunun cevabı bize göre açıktır ve samimi bir dille ifade edilmelidir: Özellikle 2020 ve 2021 yılında ivme kazanan parti enflasyonun tek gayesi ittifak siyasetine dâhil olmak ve argo deyimle “*meclise kapak atmaktan*” başka bir şey değildir.

2.Soru: Siyasi partiler kimler tarafından kurulmaktadır?

İkinci sorunun cevabı da fevkalade önemlidir; bu soruya da yine dürüst ve samimi bir cevap verilmelidir. Öncelikle siyasi parti kurulmasına liderlik eden kişi ve yakın arkadaşlarının bir analizini yapmak gerekir.

Kariyer siyasetçileri. Geçmişten bu yana partizan siyasetin içerisinde yaşamlarını sürdürmüş olan bazı gedikli kariyer siyasetçileri mevcut siyasi partiler içerisinde kendilerine yer bulamadıkları için bir parti kurarak ittifak siyaseti yoluyla meclise girme hevesindedirler.

Dışlanmış siyasetçiler ve küskünler. Mevcut siyasi parti liderleri ile anlaşmazlığa düşen, tekrar aday gösterilmeyen, partiden dışlanan, partiden ihraç edilen vb. siyasetçiler bu grupta yer almaktadır. Bu gruptaki siyasetçileri “küskünler” olarak adlandırabiliriz. Bu küskün siyasetçiler 2023 seçimlerinde küçük ya da cılız partilerin dahi ittifak siyasetinde belirli bir siyasi güce sahip bulduklarının farkında oldukları için hızla partilerini kurmuşlar ve seçime katılabilme yeterliliğini yerine getirmek için çalışmalarını hızlandırmışlardır. Eski başbakan ve Dış İşleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun genel başkanlığını yaptığı Gelecek Partisi, Ali Babacan'ın genel başkanlığını yaptığı Demokrasi ve Atılım Partisi, Öztürk Yılmaz'ın kurduğu Yenilik Partisi, eski Yalova Milletvekili Muharrem İnce'nin kurduğu Memleket Partisi, İYİ Parti'den ayrılan Prof. Dr. Ümit Özdağ'ın kurduğu Zafer Partisi “küskünler partileri”nin başlıcalarıdır. (Tablo-2)

Tablo-2: “Küskünler” Tarafından Kurulan Siyasi Partiler (*)

Parti Adı	Kurucu Başkan	Kuruluş Tarihi
Gelecek Partisi	Ahmet Davutoğlu	12.12.2019
Demokrasi ve Atılım Partisi	Ali Babacan	09.03.2020
Yenilik Partisi	Öztürk Yılmaz	20.07.2020
Memleket Partisi	Muharrem İnce	17.05.2021
Zafer Partisi	Ümit Özdağ	26.08.2021

(*) Bu listeye ciddi manada tanınırlığı ve siyasi gücü olmayan az sayıdaki diğer küskün siyasetçilerin kurduğu partileri dâhil etmemiş bulunuyoruz.

Merhum siyasetçilerin politik mirasını devralan siyasetçiler tarafından kurulan ideolojik ve nepotik partiler. Türkiye’de ötedenberi lider eksenli bir siyasi kültür geçerli olmuştur. Karizmatik ve etkili siyasetçiler uzun süreli ve kalıcı siyasi liderliklerini sürdürmüşlerdir. Mütemedi siyasi liderliğin ülkemizde yaygın

olması “*oligarşinin tunç yasası*”⁶ ile de açıklanabilir. Türk siyasi kültüründe siyasi parti başkanlarının parti içindeki hegemonyaları “*lider diktası*” ya da “*lider sultası*” adı verilen bir sorunu ortaya çıkarmıştır. Öyle ki, bir siyasi liderin vefatından sonraki politik mirası bile bir değer taşımaktadır.

27 Şubat 2011'de hayatını kaybeden Necmettin Erbakan'ın siyasi mirasının siyasi partiler arasında paylaşılabilmesi gibi bir durumu öncelikle belirtmekte yarar görüyoruz. Türkiye'nin eski başbakanlarından Necmettin Erbakan'ın oğlu Fatih Erbakan 23 Kasım 2018 tarihinde Millî Görüş ilkesini benimseyen Yeniden Refah Partisi adını taşıyan bir siyasi parti kurmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti 8. Cumhurbaşkanı ve 19. Başbakanı Turgut Özal'ın en büyük oğlu Ahmet Özal da Fatih Erbakan gibi merhum Turgut Özal'ın siyasi mirasından menfaat elde etmeye çalışan bir başka siyasetçidir. Ahmet Özal halen Teknoloji ve Kalkınma Partisi (TEK) adını taşıyan bir siyasi partinin genel başkanlığını sürdürmektedir.

Bir üçüncü örnek 1993 yılında Muhsin Yazıcıoğlu tarafından kurulan Büyük Birlik Partisi'dir. Türk milliyetçiliği ve Türk-İslam sentezi ekseninde görüşleri benimseyen Yazıcıoğlu'nun popülaritesi ve dolayısıyla oy potansiyeli yol arkadaşları ve takipçileri tarafından heba edilmek istenmemiştir. Yazıcıoğlu'nun vefatının ardından Büyük Birlik Partisi Mustafa Destici başkanlığında yokluna devam etmiştir. Küçük ve cılız bir parti olmasına rağmen Büyük Birlik Partisi Cumhur İttifakı'na dâhil olarak gücünü artırmaya çalışmaktadır. Nitekim parti başkanı Mustafa Destici bir önceki seçimde Adalet ve Kalkınma Partisi listesinden aday gösterilmiş ve meclise girebilme şansını yakalamıştır.

Tablo-3: Merhum Siyasetçilerin Politik Mirasını Devralan Yakınları Tarafından Kurulan Nepotik Partiler

Parti Adı	Kurucu Başkan	Kuruluş Tarihi
Yeniden Refah Partisi	Fatih Erbakan	23.11.2018
Teknoloji ve Kalkınma Partisi	Ahmet Özal	23.10.1998

⁶ Alman sosyolog Robert Michels'e göre oligarşinin tunç yasası “belirli bir zümre”nin egemenliği ifade eden bir organizasyon ya da yönetim biçimidir. Michels'in ünlü “*her kim bir organizasyondan sözediyorsa oligarşi'den söz ediyor*” sözleri “oligarşinin tunç yasası” olarak adlandırılmıştır. Bkz. Michels, Robert. [1911] 1968. *Political Parties: A Sociological Study of the Oligarchical Tendencies of Modern Democracy*. Trans. Eden and Cedar Paul. New York: Free Press.s. 365.

Büyük Birlik Partisi	Mustafa Destici	29.01.1993
----------------------	-----------------	------------

Yeniden Refah Partisi ve Teknoloji ve Kalkınma Partisi merhum siyasetçilerin siyasi mirası üzerine kuruldukları için “*nepotik partiler*” olarak adlandırılabilir. Nepotizm ve kronizm aslında iç içe kavramlar olarak düşünülebilir. Nepotizmde akrabalık; kronizmde ise arkadaşlık ve dostluk esastır. Muhsin Yazıcıoğlu liderliğinde kurulan Büyük Birlik Partisini ise “*kronizm*” kategorisinde değerlendirmek daha doğru olur. Parti, Yazıcıoğlu’nun yol arkadaşı Mustafa Destici liderliğinde yoluna devam etmektedir ve halen ittifak siyasetinde oynadığı rol dolayısıyla kendine bir rant arayışında başarılı olduğu söylenebilir.

V. MEVCUT SİYASİ PARTİLER, İTTİFAK SİYASETİ ve İTTİFAKÇILIK

Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde halen 14 parti temsil edilmektedir. Bunlar; Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Milliyetçi Hareket Partisi (MHP), İYİ Parti, Halkların Demokratik Partisi (HDP), Memleket Partisi, Türkiye İşçi Partisi (TİP), Demokrat Parti (DP), Büyük Birlik Partisi (BBP), Demokrasi ve Atılım Partisi (DEVA), Demokratik Bölgeler Partisi (DBP), Saadet Partisi (SP), Yenilik Partisi (YP) ve Zafer Partisi’dir. 14 siyasi partiden TBMM’nde grubu bulunan siyasi parti sayısı 5’tir geri kalan 9’unun TBMM’nde grubu bulunmamaktadır. (Bkz. Tablo- 4, Tablo-5)

Tablo-4: TBMM’nde Temsil Edilen Siyasi Partiler
(Grubu Bulunan Siyasi Partiler)

AK Parti	Adalet ve Kalkınma Partisi	Recep Tayyip Erdoğan
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi	Kemal Kılıçdaroğlu
HDP	Halkların Demokratik Partisi	Mithat Sancar & Pervin Buldan
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi	Devlet Bahçeli
İYİ Parti	İYİ Parti	Meral Akşener

TBMM’nde temsil edilen 14 siyasi parti 2023 seçimlerine ittifak siyaseti uygulayarak hazırlanmaktadır. 2023 seçim yarışı için kurulmuş iki büyük ittifak bulunmaktadır: Cumhuriyet ittifakı ve millet ittifakı. (Tablo-6)

Cumhuriyet İttifakı 20 Şubat 2018 tarihinde Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) ile Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) arasında kurulan seçim ittifakıdır. Millet İttifakı

ise 5 Mayıs 2018 tarihinde Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), İYİ Parti (İYİ), Saadet Partisi (SAADET) ve Demokrat Parti (DP) tarafından kurulmuş bir ittifaktır. İttifaka daha sonra Gelecek Partisi (GELECEK) ve Demokrasi ve Atılım Partisi (DEVA) dâhil olmuştur.

Tablo-5: TBMM’nde Temsil Edilen Siyasi Partiler
(Grubu Bulunmayan Siyasi Partiler)

TİP	Türkiye İşçi Partisi	Erkan Baş
MP	Memleket Partisi	Muharrem İnce
DP	Demokrat Parti	Gültekin Uysal
BBP	Büyük Birlik Partisi	Mustafa Destici
DBP	Demokratik Bölgeler Partisi	Salihe Aydeniz & Keskin Bayındır
DEVA	Demokrasi ve Atılım Partisi	Ali Babacan
SP	Saadet Partisi	Temel Karamollaoğlu
YP	Yenilik Partisi	Öztürk Yılmaz
ZP	Zafer Partisi	Ümit Özdağ

(*) TBMM'de siyasi parti grubu oluşturmak için gerekli milletvekili sayısı 20'dir.

Tablo-6.1: Türkiye’de Mevcut Siyasi İttifaklar: Cumhur İttifakı

Cumhur İttifakı		
AK Parti	Adalet ve Kalkınma Partisi	Recep Tayyip Erdoğan
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi	Devlet Bahçeli
BBP	Büyük Birlik Partisi	Mustafa Destici
	Yeniden Refah Partisi	Fatih Erbakan
HÜDA PAR	Hür Dava Partisi	Zekeriya Yapıcıoğlu

Tablo-6.2: Türkiye’de Mevcut Siyasi İttifaklar: Cumhuriyet İttifakını Desteklediğini Beyan Eden Siyasi Partiler(*)

Cumhuriyet İttifakını Dışarıdan Destekleyen Ya da İttifak İçerisinde Yer Alma Çabası İçerisinde Olan Siyasi Partiler	
Anavatan Partisi	İbrahim Çelebi
As Parti	Cavit Kayıkçı
Güven, Adalet ve Aydınlik Partisi	Zeynep Göksu
Osmanlı Partisi	Habib Geleş
Vatan Partisi	Doğu Perinçek
Hür Dava Partisi	Zekeriya Yapıcıoğlu

(*) Listede yer alan siyasi partiler deyim yerindeyse Cumhuriyet İttifakı ile göz kırpmaya eğilimindedirler. Kendilerine bir alan buldukları takdirde desteklerini sürdürecekleri ya da ters bir siyaset izleyecekleri anlaşılmaktadır.

Tablo-6.3: Türkiye’de Mevcut Siyasi İttifaklar: Millet İttifakı

Millet İttifakı		
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi	Kemal Kılıçdaroğlu
İYİ Parti	İYİ Parti	Meral Akşener
SAADET	Saadet Partisi	Temel Karamollaoğlu
DP	Demokrat Parti	Gültekin Uysal
DEVA	Demokrasi ve Atılım Partisi	Ali Babacan
GELECEK	Gelecek Partisi	Ahmet Davutoğlu

Bu iki ittifak dışında kurulmuş *Emek ve Özgürlük İttifakı* ve *Sosyalist Güç Birliği* adı altında kurulmuş iki ayrı ittifak daha bulunmaktadır. Emek ve Özgürlük İttifakı 25 Ağustos 2022 tarihinde Halkların Demokratik Partisi (HDP), Türkiye İşçi Partisi (TİP), Emek Partisi (EMEP), Emekçi Hareket Partisi (EHP), Toplumsal Özgürlük Partisi (TÖP) ve Sosyalist Meclisler Federasyonu (SMF) tarafından kurulmuş bir siyasi ittifaktır. Sosyalist Güç Birliği ise 21 Ağustos 2022’de Türkiye Komünist Partisi (TKP), Türkiye Komünist Hareketi (TKH), SOL Parti ve Devrim Hareketi tarafından kurulmuş bir siyasi ittifaktır. Bu iki ittifak içerisinde yer alan siyasi partilerin hemen tamamı sol eksenli ideolojileri

(devletçilik, kamuculuk, sosyalizm, komünizm vb.) ve kamulaştırma, anti-kapitalizm, toplumsal eşitlik, laiklik, anti-emperyalizm gibi ilkeleri savunmaktadırlar. Bu iki siyasi ittifakın içerisinde yeralan bazı siyasi partilerin kuruluş gayesi ise kürt etnik siyaseti üzerinedir.

Tablo-6.4: Türkiye’de Mevcut Siyasi İttifaklar: Emek ve Özgürlük İttifakı

Emek ve Özgürlük İttifakı	
Emek Partisi	Ercüment Akdeniz
Emekçi Hareket Partisi	Hakan Öztürk
Halkların Demokratik Partisi	Mithat Sancar & Pervin Buldan
Türkiye İşçi Partisi	Erkan Baş
Toplumsal Özgürlük Partisi	Perihan Koca (Parti Sözcüsü)

Tablo-6.5: Türkiye’de Mevcut Siyasi İttifaklar:
Sosyalist Güç Birliği İttifakı

Sosyalist Güç Birliği İttifakı	
Türkiye Komünist Hareketi	Aysel Tekerek
Türkiye Komünist Partisi	Kemal Okuyan
SOL Parti	Önder İşleyen
Devrim Hareketi	Erçin Fırat

Tablo-6.6: Türkiye’de Mevcut Siyasi İttifaklar: Ata İttifakı

Ata İttifakı	
Zafer Partisi	Ümit Özdağ
Adalet Partisi	Vecdet Öz

VI. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Yaklaşık 30 yıldan bu yana Kamu Tercihi (Public Choice) alanında çalışmalar yapan bir araştırmacıyım. Kamu tercihi, siyaseti “*devleti yönetme sanatı*” değil,

“devleti yozlaştırma sanatı” olarak ele alır ve bu çerçevede inceler. Kamu tercihi açısından bir siyasi partinin ana gayesi herestetik sanatını iyi icra ederek iktidarı kazanmak ve daha sonra da imkânlar elverdiğinde devleti tamamen ele geçirmektir. Herestetik bir siyasi liderin ya da bir siyasi partinin muhtelif politik manipülasyonlar ve politik manevralardan yararlanarak iktidarı kazanma ve iktidarda kalma stratejileri (taktikleri) yürürlüğe koyması demektir.⁷ Kamu tercihi literatüründe log-rolling olarak bilinen ittifakçılık da herestetik bir aracı ve yöntemidir.⁸

Türkiye’de siyasetin yapılış tarzı ve siyaset pratiği kamu tercihi araştırma programı üzerine çalışma yapmak isteyenler için adeta bulunmaz bir labarotuvardır. Önemle belirtelim ki, 2023 seçim muharebesine doğru Türk siyasetindeki partizanlık ve ittifakçılık eğilimleri çok çirkin boyutlara doğru ilerlemektedir.

2017 yılında yürürlüğe giren Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi sadece bugün için değil, gelecek nesillerin de katlanacağı çok ciddi maliyetler ortaya çıkarmıştır. Türk tipi başkanlık modeli olarak adlandırılan bu yeni sistem demokratik standartlarda büyük gerilemelere sebebiyet vermiş ve anayasal hukuk devleti ilkelerini ciddi manada tahribata uğratmıştır.

2017 yılında yürürlüğe giren Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi geleneksel parti siyasetini de değiştirmiş ve ittifak siyasetini gündeme getirmiştir. Nihayetinde “*menfaatçilik*” anlamına gelen ittifak siyaseti (ittifakçılık) siyaset ahlakı açısından da çok ciddi bir deformasyon ve dejenerasyon yaratmıştır.

Hemen not edelim, parlamenter demokrasilerde seçim öncesinde veya sonrasında siyasi partiler arasında iş birliği anlamına gelen “siyasi ittifak” (political alliance) kavramı ile bizim bu çalışmada ele aldığımız ittifak olgusunu birbirinden tamamen ayırmamak, fakat aynı zamanda birbirine karıştırmamak da gerekir. Koalisyon hükümetleri bir genel seçim sonrasında hükümetin kurulamaması durumunda ülkede yaşanacak olan siyasi istikrarsızlığın ve yeniden seçim

⁷ Aktan, C. C., (2022), “Herestetik, Retorik ve Siyasi Mühendislik (Seçime Dayalı Demokrasilerde Siyasal İktidarın Kurumları Ele Geçirmesi ve Devlete Çökmesi: Kamu Tercihi Perspektifi”, Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, 14 (1): 89-108., <https://doi.org/10.53881/hiad.1124565>

⁸ Aktan, C.C. (2019). “Logrolling, İttifak Ve Oy Ticareti (Kamu Tercihi Perspektifinden Siyasal Aktörler Arasında Menfaat Alış-Verişi)”, içinde: C.C.Aktan, Kamu Tercihi İktisadı ve Anayasal Politik İktisat, Ankara: Seçkin Yayınları.

yapılarak seçim harcamalarının tekrarlanmasının önüne geçilmesi amacıyla kurulur. Türkiye’de halihazırda gündemde olan “ittifak” meselesi “koalisyon” kavramından farklıdır. 2017 yılında yürürlüğe giren Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin getirdiği bir zorunluluk olan ittifak konusunu “*koalisyon*” adı verilen siyasi iş birliği ve siyasi ittifaktan ayırmak gerekir.

2020 yılı başlarından günümüze değin ittifak siyasetinden menfaat elde etme ve rant kollama gayesine yönelik olarak çok sayıda yeni siyasi parti kurulmuştur. 2023 seçimleri adeta bir “seçim muharebesi”ne dönüşmüş durumdadır. Partizanlık ve ittifakçılık siyasi ahlak ilkelerini adeta yerle bir etmiştir.

İttifak siyasetinin ortaya çıkardığı ahlaki sorunun başında seçim fırsatçılığı gelmektedir. İttifakçılık ile menfaatçilik eş anlamdadır. “*Vatan, Millet, Sakarya*” edebiyatı ve hamaset siyasetinin gerisinde yatan menfaatçilikten başka bir şey değildir. “*Vatan*”, “*Millet*”, “*Memleket*” ve benzeri sıfatları kullanarak kurulmuş olan partilerin tamamının “*memleketçilik*” söylemleri hiç tereddütsüz özünde “*menfaatçilik*”ten başka bir şey değildir.

Bir parti kurulması için gerekli asgari kurucu ve üye sayısı dışında geniş bir üye ağı olmayan, bir apartman dairesinde parti merkezi olarak kiralanan daire dışında ülke çapında il ve ilçe merkez binaları bulunmayan tabela partileri; merhum siyasetçilerin mirası ve gölgesinden istifade etmek için kurulan nepotik partiler; küskün siyasetçilerin kurduğu partiler; ideolojik partiler ve diğerleri ittifak siyasetinde yerlerini almışlardır.

Belli bir seçmen kitlesine sahip olmayan, başka bir ifadeyle ehemmiyetsiz bir oy potansiyeline sahip olan küçük ve cılız partiler ittifak siyasetine dâhil olmak için canla ve başla çalışmaktadırlar. Türkiye’de esamesi okunmayan ya da kıymeti harbiyesi olmayan kıytırık partiler rant kollama yarışı içerisindeyler. Seçim fırsatçısı tabela partilerinin “*log-rolling*” siyaseti ve “*at pazarlığı*”na benzeyen gayriahlaki pazarlıkları ülkemizde siyasi ahlakın geldiği noktayı gözler önüne sermektedir.

İttifak siyasetinde istisnasız her siyasi partinin gündeminde tek bir gaye vardır: menfaat. İttifakçılık siyasetinin gayesi menfaatçilikten başka bir şey değildir. Bu kadar siyasi parti kurulmasının sebebi nedir? 1983-2016 tarihleri arasında yani 33 yıl içerisinde kurulan siyasi parti sayısı 65; Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin uygulanmaya başlandığı 2017 yılından günümüze değin kurulan siyasi parti sayısı

ise 56 dır. 33 yılda kurulan parti sayısı ile son 6 yılda kurulan parti sayısının neredeyse birbirine eşit olmasını ne ile açıklayabiliriz?

Siyasi ahlak açısından sorgulanması gereken ana mesele “manfaatçilik”tir, fakat 2023 seçim muharebesinde bizim tespit edebildiğimiz bazı gözlemleri de burada not etmekte yarar görüyoruz:

- Tabela partilerinin kaç tane üyesi vardır? Oy potansiyeli nedir?
- Küskünlerin kurduğu siyasi partilerin gücü ve oy potansiyeli nedir? Partiyi kuran tanınmış kişi dışında partiyi temsil eden kadrolar kimlerdir ve nerededir? Estetik görsele sahip olan ve hitabet sanatını iyi bilen bir parti sözcüsü görüntüsel değil midir? Ortada siyasi parti lideri ve parti sözcüsü dışında ehil kadrolar var mıdır?
- Küskünler açısından sıklıkla sorulan bir başka soru: İktidardaki parti ve lideri tarafından eğer tarafınıza eski makamınıza eşdeğer bir makam sunulmuş olsaydı partiden ayrılır mıydınız? Biat ve itaatinizi sürdürmekten vazgeçer yine de bir siyasi parti kurma girişimini başlatır mıydınız?

Özetle ve sonuç olarak, her akşam televizyon kanallarında seyrettiğimiz filmlerin adı ve içeriği birbirine benzerdir:

- Seyrettiğimiz filmin adı: QUID PRO QUO⁹
- Oynadığımız oyunun adı (Oyun teorisindeki karşılığı) : TIT FOR TAT
- Siyaset bilimindeki adı: LOG-ROLLING
- Halk dilindeki karşılıkları: “*Sen benim sırtımı kaşı, ben de seninkini...*”, “*Sen benim kütüğümü yuvarla, ben de seninkini...*”

İşte, Türkiye siyasetinde aylardır konuştuğumuz ittifak kelimesinin gerisinde bunlar bulunuyor: QUID PRO QUO... TIT FOR TAT... İTTİFAK...

Çözüm Önerisi...

Türkiye’de mevcut siyasetin devleti yönetme sanatı olmaktan tamamen uzaklaşarak devleti yozlaştırma sanatına dönüşmesi, partizanlığın yaygınlaşması, toplumsal kutuplaşma ve ayrışmanın tehlikeli boyutlara ulaşması, iktidarda kalma

⁹ C. C. Aktan, “QUID PRO QUO -İttifak Siyaseti ve Demarşı-”

https://www.researchgate.net/publication/349110312_QUID_PRO_QUO_Ittifak_Siyaseti_ve_De_marsi

uğruna kurumların (müesseselerin) ele geçirilmesi, demokratik standartların gerilemesi, devletin keyfi ve günübirlik kararlarla yönetilmesi vb. sorunlar çok ciddi boyutlara ulaşmıştır.

Menfaatçiliğe dayalı parti siyasetinin (particilik/partizanlık) ve halen içinde bulunduğumuz ittifak siyasetinin (ittifakçılık) ortaya çıkardığı sorunların ve yozlaşmaların ortadan kaldırılmasının ana çözümünün “*partisiz demokrasi*” olduğuna inanıyorum. Bu çalışmanın yazarı modern demokrasilerin pek çok açıdan başarısız olduğuna inanmakta ve demokrasiye alternatif bir demarşi rejimini savunmaktadır.¹⁰ Birbirinin tamamlayıcısı iki farklı demarşi tasarımıdan söz edilebilir:

Anayasal demarşi. Devletin görev ve fonksiyonlarının, güç ve yetkilerinin formel ve informal kurallar ve kurumlarla etkin bir biçimde sınırlandırılmasını ifade eder. Anayasal demarşi önerisinde çok güçlü bir “*anayasacılık*” fikriyatı geçerlidir.¹¹

Sortisyonel demarşi. Devlet temsilcilerinin ve yöneticilerinin oylama yöntemi ile değil, kura ile rastgele seçilmesini ve aynı zamanda temsilcilerin/yöneticilerin görevde kalma süresinin belirli bir zaman dilimi ile dönemsel sınırlandırılmasını ifade eden bir öneridir.

Sortisyonel demarşi seçim, oylama, siyasi partilere vs. yer vermeyen bir partisiz demokrasi tasarımıdır. *Anayasal demarşi* ise güçlü bir anayasacılık felsefesine dayalı anayasal demokrasi savunusudur.

¹⁰ Demokrasi eleştirileri ve demarşi fikriyatı üzerine başlıca çalışmalarımız için bkz. Aktan, C.C. (1994). “Çoğunlukçu Temsili Demokrasi Fazilet Rejimi Değildir”, Demokrasi Gündemi, Sayı:18, 1994/2, s.69-70. ; Aktan, C.C. (1996). “İktidarın Sınırlandırılması ve Ekonomik Anayasa”, İşveren Dergisi, Cilt 35, Sayı 3, Aralık 1996. ; Aktan, C.C. (1998). “Demokrasi Despotizm Değil midir?”, Türkiye Günlüğü, Eylül-Ekim 1998. S. 65-68. ; Aktan, C.C. (1999). “Kahrolsun Demokrasi, Yaşasın Demarşi!...”, Yeni Türkiye Dergisi, Eylül-Ekim 1999. Yıl 5, Sayı 29. s. 201-207. ; Aktan, C.C. (ed) (2005). Demokrasi, Demarşi ve Poliarşi, Konya: Çizgi Kitabevi, 2005. ; Aktan, C.C. (2005). “Demokrasi Eleştirileri”, Sivil Toplum Dergisi. ; Aktan, C.C. (2017). Demokrasi Eleştirisi ve Demarşi, Ankara: Orion. ; Aktan, C.C. (2020). Davranışsal Politik İktisat, Konya: Litera Türk. ; Aktan, C.C. & D.Dileyici (2007). “Demokrasi Eleştirileri Ve Kamu Tercih Perspektifinden Demokrasinin Başarısızlığı”, İçinde: Coşkun Can Aktan & Dilek Dileyici., Kamu Tercih, Ankara: Seçkin Yayınları. ; Aktan, C.C. & A.Özen (2010). “Demokrasilerde Siyasal Gücü Sınırlayacak Hukuk Ve Hukuk-Dışı Kaynaklar Ve Kurumlar”, Hukuk Ve İktisat Araştırmaları Dergisi, Cilt 2, Sayı 1.

¹¹ Anayasal demokrasi ve anasayal demarşi kavramlarının benzerlik ve farklılıkları için bkz. Aktan, C.C. (2017). Demokrasi Eleştirisi ve Demarşi, Ankara: Orion.

Üzülerek ifade etmeliyim ki, bırakınız mevcut siyasetçilerimizi siyaset bilimcilerimizin ve popüler entellektüellerimizin tamamı henüz demarşı fikriyatını anlama ve tartışma aşamasından oldukça uzaktır. Bu sözlerimizin bir küçümseme ve aşağılama olarak değerlendirilmemesi gerekir. Türkiye’deki elit “*intelligentsia*” ya da “*intelligentia*” maalesef demokrasinin imkânsızlığını ve başarısızlığını henüz anlamış ve kavramış değildir. Demokrasinin ana sorunu kötü yöneticiler ya da kötü politikacılar değil; onları seçen milletin iradesidir. Seçim sandığından çıkan defolu akıl ve zihinleri aydınlatmak ve akıllandırmak imkânsızdır. Aynı şekilde seçim sandığındaki oy pusulalarının üzerindeki her mühür karakter bozuklukları ile dopdoludur. Bilgi, ahlak, erdem, dürüstlük, onur, şeref, haysiyet, adalet, hakkaniyet gibi değerleri olmayan insanlara “*siz oy kullanmayın*” diyerek sandığa gitmekten men edebilir misiniz?

Bugünkü sığ siyaset kültürümüzde “*partisiz demokrasi*” önerisini anlamaya çalışacak ve tartışacak tek bir siyasi lider dahi bulabilmek muhtemelen mümkün değildir. “*Menfaatçilik*” peşinde koşan siyasi liderlerin partisiz demokrasi gibi radikal bir siyasi rejim önerisine ilgi göstermelerini beklemek hayalcilik olur.

Partisiz demokrasi (demarşı) fikriyatı ahlak ve erdemle siyasetin buluşabileceği bir zaman dilimini beklemek zorundadır. Bu çalışma en azından ülkemizdeki ittifakçılığın nasıl bir ahlaksız siyasete dönüştüğünü ortaya koyması açısından itiraz edilemeyecek bazı tespitler sunmaktadır.

Demarşı önerimizin şimdilik çöp kutusunda beklemekten başka bir şansı bulunmamaktadır. Bunun pekâlâ farkındayız ve bilincindeyiz... Belki günün birinde o çöp sepetinde buruşturulmuş kağıt parçalarını bulup gün ışığına çıkaracak bilgili, ahlaklı ve erdem sahibi insanlar çıkar; bu fikriyat güçlü bir vizyon, adanmışlık ve kararlılık ifade eden bir misyonla buluşur ve ardından “*partisiz demokrasi*” adını verdiğimiz demarşı hayata geçirilmiş olur.

Sortisyonel demarşı bir ütopya ya da hayal değildir; fakat henüz zamanı gelmemiş bir fikriyat olarak kabul edilebilir. Menfaatçilik ve ittifakçılık peşinde koşan bir siyasi kültürde sortisyon, rotasyon, epistokrazi gibi kavramları içeren demarşı fikriyatını anlatmak doğrusu kolay değildir. Partisiz siyaset idealine ulaşınca kadar mücadele rotası siyasi iktidarın güç ve yetkilerini sınırlamaya dönük bir anayasacılık felsefesi ve anayasal demarşı olmalıdır.

YAZARIN BEYANI

Katkı Oranı Beyanı: Yazar çalışmaya tek başına katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı: Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

KAYNAKÇA

Aktan, C. C. (1994). “Çoğunlukçu Temsili Demokrasi Fazilet Rejimi Değildir”, Demokrasi Gündemi, Sayı: 18, 1994/2, s. 69-70.

Aktan, C. C. (1996). “İktidarın Sınırlandırılması ve Ekonomik Anayasa”, İşveren Dergisi, Cilt 35, Sayı 3, Aralık 1996.

Aktan, C. C. (1998). “Demokrasi Despotizm Değil midir?”, Türkiye Günlüğü, Eylül-Ekim 1998. s. 65-68.

Aktan, C. C. (1999). “Kahrolsun Demokrasi, Yaşasın Demarşi!...”, Yeni Türkiye Dergisi, Eylül-Ekim 1999. Yıl 5, Sayı 29. s. 201-207.

Aktan, C. C. (2005). “Demokrasi Eleştirileri”, Sivil Toplum Dergisi.

Aktan, C. C. (ed), (2005). Demokrasi, Demarşi ve Poliarşi, Konya: Çizgi Kitabevi.

Aktan, C. C. (2017). Demokrasi Eleştirisi ve Demarşi, Ankara: Orion.

Aktan, C. C. (2019). “Logrolling, İttifak Ve Oy Ticareti (Kamu Tercihi Perspektifinden Siyasal Aktörler Arasında Menfaat Alış-Verişi)”, içinde: C.C.Aktan, Kamu Tercihi İktisadı ve Anayasal Politik İktisat, Ankara: Seçkin Yayınları.

Aktan, C. C. (2020). Davranışsal Politik İktisat, Konya: Litera Türk.

Aktan, C. C. (2022). Herestetik, Retorik ve Siyasi Mühendislik (Seçime Dayalı Demokrasilerde Siyasal İktidarın Kurumları Ele Geçirmesi ve Devlete Çökmesi: Kamu Tercihi Perspektifi. Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, 14 (1): 89-108., <https://doi.org/10.53881/hiad.1124565>.

Aktan, C. C. (2021). “QUID PRO QUO -İttifak Siyaseti ve Demarşi-”
https://www.researchgate.net/publication/349110312_QUID_PRO_QUO_Ittifak_Siyaseti_ve_Demarsi

Aktan, C. C. & Dileyici, D. (2007). “Demokrasi Eleştirileri ve Kamu Tercihi Perspektifinden Demokrasinin Başarısızlığı”, İçinde: Coşkun Can Aktan & Dilek Dileyici., Kamu Tercihi, Ankara: Seçkin Yayınları.

Aktan, C. C. & Özen, A. (2010). “Demokrasilerde Siyasal Gücü Sınırlayacak Hukuk Ve Hukuk-Dışı Kaynaklar Ve Kurumlar”, Hukuk Ve İktisat Araştırmaları Dergisi, Cilt 2, Sayı 1.

Michels, R. [1911] (1968). Political Parties: A Sociological Study of the Oligarchical Tendencies of Modern Democracy. Trans. Eden and Cedar Paul. New York: Free Press.

T.C. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı. Faaliyette Olan Siyasi Partiler
<https://www.yargitaycb.gov.tr/kategori/108/faaliyette-olan-siyasi-partiler>

Ek-1: Türkiye’de Faal Siyasi Partiler (1983-2022)

Parti Adı	Kısa Adı	Kuruluş Tarihi
Demokrat Parti	DP	23.06.1983
Milliyetçi Hareket Partisi	MHP	07.07.1983
Millet Partisi	MİLLET	22.03.1984
Demokratik Sol Parti	DSP	14.11.1985
Vatan Partisi	VATAN	02.03.1992
Cumhuriyet Halk Partisi	CHP	09.09.1992
Genç Parti	GENÇPARTİ	26.11.1992
Türkiye Sosyalist İşçi Partisi	TSİP	03.01.1993
Büyük Birlik Partisi	BBP	29.01.1993
Türkiye Komünist Partisi	TKP	16.08.1993
Sol Parti	SOL PARTİ	08.06.1994
Liberal Demokrat Parti	LDP	26.07.1994
Emek Partisi	EMEP	25.11.1996
Devrimci Sosyalist İşçi Partisi	DSİP	25.04.1997
Tek Parti	TEK PARTİ	23.10.1998
Saadet Partisi	SAADET	20.07.2001
Adalet Ve Kalkınma Partisi	AK PARTİ	14.08.2001
Bağımsız Türkiye Partisi	BTP	25.09.2001
Hak Ve Özgürlükler Partisi	HAK-PAR	11.02.2002
Yurt Partisi	YURT-P	14.03.2002
Bağımsız Cumhuriyet Partisi	BCP	24.07.2002
Sağduyu Partisi	SAGDUYU	04.09.2002
Ayyıldız Partisi	AYP	03.09.2003
Emekçi Hareket Partisi	EHP	05.01.2004
Halkın Kurtuluş Partisi	HKP	15.06.2005
Müdafaa-İ Hukuk Hareketi Partisi	MHHP	24.04.2006
İşçinin Kendi Partisi	İKEP	15.06.2006
Yüce Diriliş Partisi	YÜCE DİRİ-P	16.04.2007
Doğru Yol Partisi	DYP	28.05.2007
Devrimci İşçi Partisi	DİP	07.09.2007
Ebedi Nizam Partisi	ENPA	30.11.2007
Demokratik Bölgeler Partisi	DBP	02.05.2008

HUKUK VE İKTİSAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Cilt: 15 No: 1 Yıl: 2023 ISSN: 1309-0817 (Online)

Hak Ve Hakikat Partisi	HAK PARTİ	29.07.2008
Yeni Dünya Partisi	YENİ DÜNYA	16.11.2009
Ezilenlerin Sosyalist Partisi	ESP	05.02.2010
Ulusal Parti		15.03.2010
Sosyalist Cumhuriyet Partisi	SCP	18.06.2010
Anavatan Partisi	ANAVATAN	07.09.2011
Özgürlük Ve Sosyalizm Partisi	ÖSP	21.12.2011
Toplumcu Kurtuluş Partisi	1920 TKP	07.02.2012
Hak Ve Adalet Partisi	HAP	27.04.2012
Halkların Demokratik Partisi	HDP	15.10.2012
Türk Birliği Partisi	TBP	07.11.2012
Yeşiller Ve Sol Gelecek Partisi	YEŞİL SOL PARTİ	30.11.2012
Hür Dava Partisi	HÜDA PAR	19.12.2012
Muhafazakâr Yükseliş Partisi	MYP	08.02.2013
Sosyalist Yeniden Kuruluş Partisi	SYKP	26.06.2013
Kadın Partisi	KP	26.06.2014
Turan Hareketi Partisi	TURAN	02.07.2014
Merkez Parti	MEP	07.07.2014
Hak Ve Huzur Partisi	HHP	15.07.2014
Komünist Parti		17.07.2014
Cihan Partisi	CİHAN	06.08.2014
Çoğulcu Demokrasi Partisi	ÇDP	15.08.2014
Türkiye Ekonomi Ve Kalkınma Partisi	TEKP	01.09.2014
Milli Mücadele Partisi	MMP	24.11.2014
As Parti	ASP	03.02.2015
İşçi Demokrasisi Partisi	İDP	21.08.2015
Türkiye Komünist Hareketi	TKH	21.08.2015
Birleşik Devrimci Parti	DEVİRİMCİ PARTİ	07.09.2015
Adalet Partisi	AP	09.10.2015
Sosyalist Emekçiler Partisi	SEP	21.04.2016
Demokrasi Zamanı Partisi	DEZA - PAR	09.05.2016
Osmanlı Partisi		31.08.2016
Güven Adalet Ve Aydınlik Partisi	GAAP	03.10.2017
İyi Parti	İYİ PARTİ	25.10.2017
Türkiye İşçi Partisi	TİP	07.11.2017
Ötüken Birliği Partisi	ÖTÜKEN	20.12.2017

Adalet Birlik Partisi	AB PARTİ	06.06.2018
Yeniden Refah Partisi		23.11.2018
Ülkem Partisi	ÜLKEM	09.05.2019
Türk Ve Dünya Birliği Partisi	TURKUVAZ IŞIK	12.09.2019
Gelecek Partisi	GELECEK	12.12.2019
Anadolu Birliği Partisi	ABP	02.01.2020
Aydınlık Geleceğin Partisi	AYGİP	10.02.2020
Merkez Ana Partisi	MAP	10.02.2020
Barış Ve Eşitlik Partisi	BEP	10.02.2020
Güç Birliği Partisi	GBP	24.02.2020
Demokrasi Ve Atılım Partisi	DEVA	09.03.2020
Toplumsal Özgürlük Partisi	TÖP	09.03.2020
Yeniden Birlik Partisi	YBP	31.03.2020
Yeni Yol Partisi	YYP	04.05.2020
Değişim Ve Demokrasi Partisi	DDP	03.06.2020
Yenilik Partisi	YP	20.07.2020
Cumhuriyet Ve İstiklal Partisi	CİP	10.08.2020
Güzel Parti		10.08.2020
Doğru Parti	DOĞRU	26.08.2020
Büyük Türkiye Partisi		16.09.2020
Milli Parti		27.10.2020
Devlet Partisi		12.11.2020
Milliyetçi Cumhuriyet Partisi		12.11.2020
Devrim Hareketi		18.11.2020
Uyanış Partisi		04.12.2020
Türkiye Değişim Partisi		17.12.2020
Vatan Ve Hürriyet Partisi		24.12.2020
Türkiye İttifakı Partisi	İTTİFAK	24.12.2020
Türkiye Yaşam Partisi		24.12.2020
Gelişim Ve Demokrasi Partisi	GDP	08.02.2021
Sevgi Ve Saygı Partisi		23.03.2021
Doğuş Partisi		05.04.2021
Cumhuriyet Ve Adalet Partisi		15.04.2021
Memleket Partisi	MEMLEKET	17.05.2021
Yeniden Diriliş Partisi		08.06.2021
Tuğra Partisi	TP	28.06.2021
Aydınlık Demokrasi Partisi		03.08.2021

Zafer Partisi		26.08.2021
Bağımsızlık Partisi	BAP	07.09.2021
Liberal Parti	LP	08.09.2021
Milli Birlik Ve Gelişim Partisi		14.09.2021
Adaletin Aydınlığı Partisi	ADAY	19.09.2021
Vatanseverler Partisi		20.09.2021
Al Sancak Partisi	AL SANCAK	30.09.2021
Yükseliş Partisi	YÜKSELİŞ	21.10.2021
Türkiye Gençlik Partisi		03.11.2021
Dayatmasız Yaşam Partisi		17.11.2021
Adalet Ve Özgürlük Partisi		18.11.2021
Milli Yol Partisi	MİLLİ YOL	14.12.2021
Şahlanış Partisi		10.01.2022
Türkiye'nin Sesi Altınçağ Partisi		31.03.2022
Adalet Ve Demokrasi Partisi	ADEPE	05.05.2022

Kaynak: Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı web sayfasından alınarak tarafımızca düzenlenmiştir.

TC. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, Faaliyette Olan Siyasi Partiler
<https://www.yargitaycb.gov.tr/kategori/108/faaliyette-olan-siyasi-partiler>